

ÆNDRINGER I LANDBRUGETS AREALANVENDELSE 2007 - 2009

BRAKLAGTE, NATUR- OG UDYRKEDE AREALER

INTERN RAPPORT · MARKBRUG NR. 24 · DECEMBER 2009

INGE T. KRISTENSEN OG BIRGER FAURHOLT PEDERSEN

FACULTY OF AGRICULTURAL SCIENCES

AARHUS UNIVERSITY

ÆNDRINGER I LANDBRUGETS AREALANVENDELSE 2007 - 2009

BRAKLAGTE, NATUR- OG UDYRKEDE AREALER

Inge T. Kristensen og Birger Faurholt Pedersen

Aarhus Universitet

Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet

Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø

Blichers Allé 20

Postboks 50

8830 Tjele

Interne rapporter indeholder hovedsagelig forskningsresultater og forsøgsopgørelser som primært henvender sig til DJF medarbejdere og samarbejdspartnere. Rapporterne kan ligeledes fungere som bilag til temamøder. Rapporterne kan også beskrive interne forhold og retningslinier for DJF.

Trykt udgave af rapporterne kan købes ved henvendelse til:

Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet

Aarhus universitet

Postboks 50

8830 Tjele

Tlf.: 8999 1028

www.agrsci.au.dk

Tryk: www.digisource.dk

Forord

I 2007 ophævede EU forpligtelsen til at udlægge brakarealer, i første omgang for høstår 2008. Efterfølgende er obligatorisk jordudtagning bortfaldet permanent med virkning fra høstår 2009, dvs. gældende fra og med tilsåninger i efteråret 2008 og foråret 2009.

Fødevarerministeriet har - som led i aftalen med Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (DJF) ved Aarhus Universitet om udførelse af forskningsbaseret myndighedsbetjening - bedt DJF foretage en kortlægning for 2009 af landbrugets arealanvendelse og de ændringer, der er sket i arealanvendelsen som følge af bl.a. ophævelse af udtagingsforpligtelsen i 2009. Kortlægningen fokuserer på de arealer, der var braklagt i 2007.

Denne kortlægning for 2009 er en opfølgning på den kortlægning, DJF præsenterede i en intern rapport i 2008 (DJF Markbrug nr. 19, 2008), indeholdende braklagte og udyrkede arealer for 2007 og 2008 samt ændringsanalyse mellem disse to år.

Der er alene tale om en kortlægning, og der gives ikke i rapporten en vurdering af de konsekvenser, ændringerne i arealanvendelse måtte have på natur og miljø. Kortlægningen kan dog bidrage med basismateriale for sådanne vurderinger.

Sammendrag

I perioden 2007-2009 skete bl.a. følgende ændringer i landbrugets arealanvendelse:

- Brak under udtagingsordningen bortfaldt.
- Braklagt, natur og udyrket blev samlet set reduceret fra ca. 178.000 ha til ca. 61.000 ha. Det vil sige, at arealet i 2009 udgjorde godt en tredjedel af omfanget i 2007.
- I Natura 2000 områder var reduktionen halvt så stor som for hele landet. Her reduceres braklagt, natur og udyrket areal i 2009 til to tredjedele af samme areal i 2007. Disse arealer udgjorde i 2009 ca. 9.400 ha, svarende til 6,2 % af arealet i områderne.
- Landbrugsareal anmeldt som natur blev øget med 80 % svarende til 15.600 ha.
- Det udyrkede landbrugsareal blev forøget med 175 % svarende til 22.000 ha.
- Arealet med silomajs steg 18 % svarende til 16.700 ha.
- Arealet med græs steg knap 7 % svarende til 34.200ha.
- Kornarealet steg med 2 % svarende til 39.400 ha.
- Brak, natur og udyrket areal udgjorde samlet set 5.4 % af landbrugsarealet på humusjord i 2009 svarende til 8.424 ha.
- Brak, natur og udyrket areal udgjorde samlet set 1.4 % af landbrugsarealet på lerjord i 2009 svarende til 12.289 ha.

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund	6
2. Ændringer i arealer med brak, natur og udyrket mark	7
3. Ændringernes geografiske fordeling	8
4. Ændringer i de enkelte udyrkede markers anvendelse.....	9
5. Betydning for udvalgte områdetyper.....	12
5.1. Natura 2000 områder.....	12
5.2. Jordbund.....	13
5.3. Lavbunds- og højbundsjord.....	14
6. Metode og datagrundlag.....	15
6.1. Registerbaseret analyse	15
6.2. Geografisk analyse	15
6.3. Datagrundlag	16
7. Kortbilag.....	17
8. Tabelbilag.....	21

Figurer

Figur 1. Braklagt, natur og udyrket areal. Hele landet 2007-2009.....	7
Figur 2. Det dyrkede areal opdelt på afgrødetyper i 2007, 2008 og 2009.	8
Figur 3. Arealanvendelse for marker, der kan identificeres i både 2008 og 2009.	10
Figur 4. Naturarealer, udyrket mark og ugyldige afgrødekoder 2009, anvendelse i foregående år 2008.....	11
Figur 5. Natur og udyrket areal 2009 i procent af anmeldt areal i markblok. Udsnit Salling..	12
Figur 6. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal. Natura 2000 områder 2007-2009.....	13
Figur 7. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal 2007-2009 fordelt på jordtype.	14
Figur 8. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal i procent af det samlede areal fordelt på jordtype 2007-2009.	14
Figur 9. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal. Lavbunds- og højbundsjord 2007-2009.	15
Figur 10. Udyrkede landbrugsarealer 2007-2009	17
Figur 11. Natur og naturlignende arealer	18
Figur 12. Græs 2007-2009	19
Figur 13. Korn og silomajs 2007-2009	20
Figur 14. Anmeldt areal i alt 2009	20

Tabeller

Tabel 1. Braklagt, natur og udyrket areal. Hele landet 2007-2009.	7
Tabel 2. Landbrugsarealets anvendelse høstår 2007, 2008 og 2009.....	8
Tabel 3. Naturarealer, udyrket mark og ugyldige afgrødekoder 2009, samt disses anvendelse i 2008.....	11
Tabel 4. Braklagt, natur- og udyrket areal, opdelt på afgrøder 2007, 2008 og 2009	21
Tabel 5. Identifikation af marker i 2008 og 2009	22
Tabel 6. Landbrugets arealanvendelse opdelt efter områdetype, høstår og afgrødetype. 2007-2009. (Arealer der kan relateres til blokkort).....	24
Tabel 7. Ændring i landbrugets arealanvendelse opdelt efter områdetype og afgrødetype. 2007-2009. (Arealer der kan relateres til blokkort)	25
Tabel 8. Braklagt, natur og udyrket areal. Lerjord 2007-2009.	26
Tabel 9. Braklagt, natur og udyrket areal. Sandjord 2007-2009.....	26
Tabel 10. Braklagt, natur og udyrket areal. Humusjord 2007-2009.	26
Tabel 11. Braklagt, natur og udyrket areal. Natura 2000 områder 2007-2009.	27
Tabel 12. Braklagt, natur og udyrket areal. Udenfor Natura 2000 områder 2007-2009.....	27
Tabel 13. Braklagt, natur og udyrket areal. Lavbundsjarde 2007-2009.	27
Tabel 14. Braklagt, natur og udyrket areal. Højbundsjarde 2007-2009.....	28

1. Baggrund

Udtagningsordningen blev indført for at begrænse produktionen af korn i EU og blev anvendt på frivillig basis fra 1988/89. Ved reformen i 1992 blev den obligatorisk, dvs. at producenterne under den generelle ordning skulle udtage en bestemt procentdel af deres anmeldte arealer for at blive berettiget til direkte betalinger. Den obligatoriske jordudtagningsprocent blev oprindeligt fastsat hvert år, men i 1999/2000 blev den fastsat til 10 % for forenklingens skyld. Ved overgangen til enkeltbetalingsordningen blev procentsatsen fastfrosset, således at landmændene fik tilkendt udtagningsrettigheder svarende til udtagningen i 2005, dvs. 8 %.

Med baggrund i faldende kornlagre og stigende kornpriser vedtog EU's Ministerråd – jf. pressemeddelelse af 26. september 2007 – Kommissionens forslag om, at jordudtagningsprocenten skulle fastsættes til nul i forbindelse med såningen i efteråret 2007 og foråret 2008. I forbindelse med vedtagelsen af Sundhedstjekket af EUs fælles landbrugspolitik - jf. pressemeddelelse af 4. februar 2009 - blev det vedtaget at afskaffe al udtagningspligten helt. Det betød, at udtagningsrettighederne blev konverteret til almindelige betalingsrettigheder, der kan anvendes sammen med alle former for støtteberettigede arealer.

Hensigten med nærværende rapport er at belyse hvilke ændringer, der er sket i arealanvendelsen som følge af bl.a. ophævelse af udtagningsforpligtelsen i 2009. Der er fokuseret på de arealer, der var braklagt i 2007.

Kortlægningen viser hvilke arealer, der blev inddraget i omdriften i 2009, samt disses beliggenhed og anvendelse i hhv. 2007 og 2009. I rapporten fokuseres specielt på omfang og ændringer i natur- og udyrkede arealer i Natura 2000 områderne, samt på om ændringerne er knyttet til bestemte jordtyper.

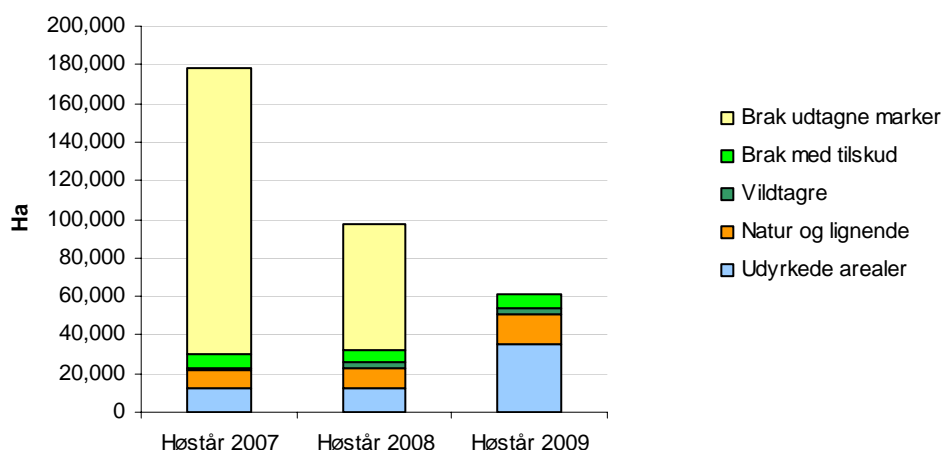
I rapporten er lagt vægt på at belyse ændringer i omfanget og placeringen af braklagte, natur- og udyrkede arealer efter ophøret af udtagningsforpligtelsen under enkeltbetalingsordningen. Disse udgøres i rapporten af følgende arealtyper:

- Braklagte arealer (i det følgende kaldt "braklagt") kan opdeles i to typer:
 - 1) brak under udtagningsordningen, som bortfaldt i 2009
 - 2) brak med tilskud, som f.eks. miljøvenlig jordbrugsdrift
- Naturarealer (i det følgende kaldt "natur") er udyrkede arealer med krat, busk, lyng og siv eller andre vådbundsplanter. Disse arealer er ikke tilskudsberettigede under enkeltbetalingsordningen.
- Udyrkede landbrugsarealer (i det følgende kaldt "udyrket") er arealer, hvor der ikke er nogen form for produktion. Disse arealer er støtteberettigede på linje med dyrkede arealer, hvis betingelserne for GLM (god landbrugs- og miljømæssig stand) er opfyldt på arealet.
- Vildtagre (arealer tilsået med vildt- og bivenlige plantearter) kan etableres på hele marker. Arealet vil så blive betragtet som et udyrket areal.

2. Ændringer i arealer med brak, natur og udyrket mark

Braklagt, natur og udyrket areal udgjorde i 2007 ca. 178.000 ha, svarende til 6,5 % af det samlede anmeldte areal. 149.000 hektar, svarende til 83 % heraf, var arealer braklagt under udtagningsordningen. I 2008 reduceredes disse arealer til i alt 97.000 ha, hvoraf det braklagte areal under udtagningsordningen udgjorde 64.000 hektar svarende til ca. 67 %. Omfanget af de øvrige ekstensivt drevne arealer ændredes stort set ikke.

I 2009, hvor udtagningsordningen er bortfaldet udgjorde brak-, natur- og udyrkede arealer ca. 61.000 ha. Når det samlede areal ikke er reduceret mere skyldes det en stigning i natur og udyrket areal, svarende til knapt halvdelen af de 64.000 ha, der i 2008 var braklagt under udtagningsordningen. Den største stigning har været i udyrkede arealer, der er forøget med 22.000 ha., mens natur og naturlignende areal er forøget med 7.000 ha i perioden 2007 - 2009. Alt i alt er braklagt, natur og udyrkede arealer reduceret til godt en tredjedel i perioden 2007-2009. På landsplan udgjorde de i 2009 2,2 % af arealet mod 6,5 % af arealet i 2007 (se Figur 1 og Tabel 1).

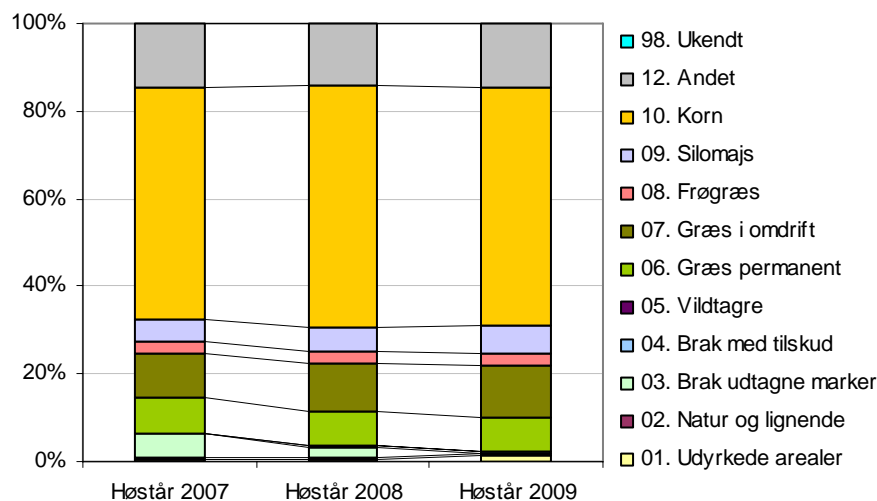
Figur 1. Braklagt, natur og udyrket areal. Hele landet 2007-2009.

Tabel 1. Braklagt, natur og udyrket areal. Hele landet 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	12.868	12.349	35.346	22.478	2,75
Natur og lignende	8.560	10.790	15.562	7.002	1,82
Vildtagre	1.215	2.627	2.939	1.724	2,42
Brak med tilskud	7.023	6.257	7.356	332	1,05
Brak udtagne marker	148.067	65.415		-148.067	0,00
Braklagt, natur og udyrket i alt	177.734	97.437	61.202	-116.531	0,34
Anmeldte arealer i alt	2.752.733	2.741.013	2.729.592		
Andel af anmeldte arealer	6,5 %	3,6 %	2,2 %		

Ophævelsen af udtagningsforpligtelsen i 2008 faldt sammen med stigende kornpriser, hvorfor især kornarealet steg i 2008. Dette er i 2009 faldet igen, men er dog stadig større end i 2007. Derudover er især arealet med græs i omdrift og silomajs steget.

Specielt i 2009 er de udyrkede arealer og naturarealer forøget. I Figur 2 og Tabel 2 er vist arealanvendelsen i 2007, 2008 og 2009.

Figur 2. Det dyrkede areal opdelt på afgrødetyper i 2007, 2008 og 2009.

Tabel 2. Landbrugsarealets anvendelse høstår 2007, 2008 og 2009.

	Høstår 2007		Høstår 2008		Høstår 2009		Ændring 2007-2009	
	100 ha	Procent af arealet	100 ha	Procent af arealet	100 ha	Procent af arealet	100 ha	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	129	0 %	123	0 %	353	1 %	225	2,7
Natur og lignende	86	0 %	108	0 %	156	1 %	70	1,8
Brak udtagne marker	1.487	5 %	646	2 %	0	0 %	-1.487	0,0
Brak med tilskud	70	0 %	63	0 %	74	0 %	3	1,0
Vildtagre	12	0 %	26	0 %	29	0 %	17	2,4
Græs permanent	2.190	8 %	2.152	8 %	2.153	8 %	-37	1,0
Græs i omdrift	2.803	10 %	3.056	11 %	3.183	12 %	380	1,1
Frøgræs	746	3 %	686	3 %	800	3 %	54	1,1
Silomajs	1.445	5 %	1.584	6 %	1.712	6 %	267	1,2
Korn	14.476	53 %	15.048	55 %	14.870	54 %	394	1,0
Andet	4.083	15 %	3.918	14 %	3.923	14 %	-161	1,0
Ukendt/ugyldig kode	0	0 %	0	0 %	44	0 %	44	469,6
I alt	27.527	100 %	27.410	100 %	27.296	100 %	-231	1,0

3. Ændringernes geografiske fordeling

I 2007 udgjorde de udtagne brakarealer i alt 148.700 ha (Tabel 1). Arealet var mindst i områder med stort svinehold f.eks. Mors og Thy, mens arealerne havde det største omfang i Midtjylland. De udyrkede arealer udgjorde en mindre del og var især koncentreret på den midtjyske hedeslette.

I 2009 er det udyrkede areal øget, dog ikke i samme størrelsesorden som bortfaldet af udtagne arealer. Den geografiske fordeling er lidt anderledes, da det i 2009 er både områder med svinehold og områder med kvæghold, der har mindst udyrket areal (Figur 10).

I 2007 var 7.000 ha anmeldt som naturarealer (Tabel 1) og naturarealerne var koncentreret i Himmerland og det nordligste Nordjylland. I 2009 var disse arealer mere end fordoblet til 15.600 ha, og den geografiske fordeling var mere jævn bortset fra Sønderjylland og dele af Lolland Falster, hvor der stadig er få arealer anmeldt som natur (Figur 11).

I 2007 var 500.000 ha anmeldt som græs (Tabel 2). Heraf udgjorde det permanente græs ca. 44 %. Arealet med græs steg i perioden 2007-2009 med 34.200 ha, svarende til knap 7 %. Den samlede stigning dækker over et fald i arealet med permanent græs på 3.700 ha. Geografisk er der sammenfald mellem stigningen i arealet med græs i omdrift og faldet i arealet med permanent græs. Den samlede stigning i græsarealet er størst i områder med kvæghold. Arealet med frøgræs er steget med 7 % i perioden primært på Fyn og Sydsjælland (Figur 12).

Kornarealet er i perioden steget med 39.400 ha svarende til 2 % (Tabel 2). Geografisk er stigningen primært sket i de områder hvor der var meget korn i forvejen. Arealet med silomajs er steget med 18 % svarende til 26.700 ha (Tabel 2), og stigningen har været størst i områder med stort kvæghold (Figur 13).

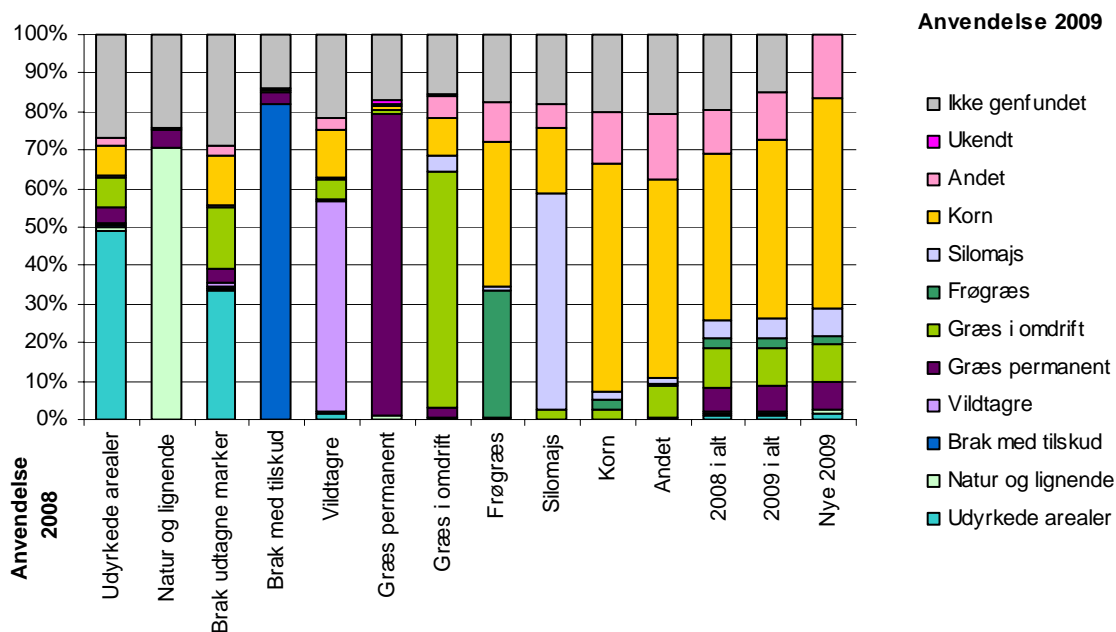
4. Ændringer i de enkelte udyrkede markers anvendelse

De samlede opgørelser for hele landet beskriver ikke dynamikken i ændringerne og hvorvidt det er de tidligere brak udtagne marker der overgår til naturarealer/udyrket mark, eller der er andre årsager til stigningen i disse arealtyper. Det er derfor forsøgt ud fra registreringen af de anmeldte arealer i 2008 og 2009 at identificere de enkelte marker i begge år for at afgøre, hvilken anvendelse de enkelte marker havde i de to år. Ud fra registeroplysninger er det muligt at identificere en del af markerne i begge år. Forudsætningen herfor er, at der ikke er sket ændring i ansøger, marknummer eller markbloknnummer. Det vil sige at det er de mest "stabile" marker, der kan findes i begge år, mens marker, der deles eller skifter ejer, ikke kan følges gennem årene.

I Tabel 5 i tabelbilag er angivet anvendelsen af marker i 2008 og 2009. I analysen kunne 81 % af samtlige marker identificeres i begge år. Andelen der kan identificeres i begge år er lavest for de marker, der var braklagt under udtagningsordningen i 2008, heraf kan 71 % identificeres i begge år. Dette kan tyde på at en større andel af disse marker er blevet ændret i 2009. Markerne kan f.eks. være sammenlagt med andre marker eller delt i flere marker. Andelen er også forholdsvis lav for naturarealer og udyrkede arealer, henholdsvis 76 % og 73 %. Andelen er størst for brak med tilskud (MVJ) og permanent græs, heraf kan henholdsvis 86 % og 85 %, identificeres i begge år.

Tilsvarende findes arealer i 2009, som ikke kunne identificeres i 2008. Disse udgør 48.000 ha. Arealerne har stort set samme anvendelse som gennemsnittet for hele landet.

I Figur 3 er vist hvilken anvendelse de marker, der kunne identificeres i begge år havde i 2009. Til sammenligning er ligeledes vist anvendelsen for alle marker i 2009.

Figur 3. Arealanvendelse for marker, der kan identificeres i både 2008 og 2009.

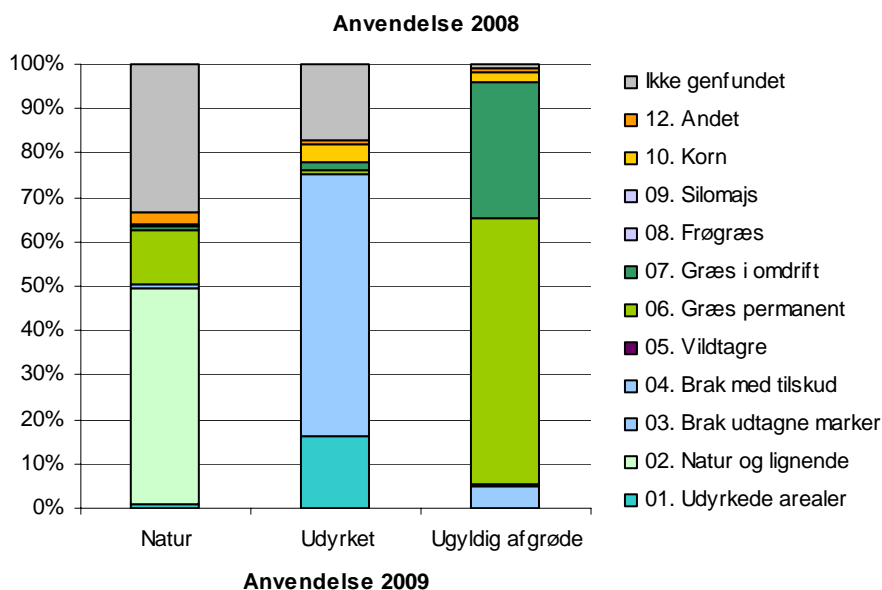
- Knap halvdelen af det areal, som var udyrket i 2008, var fortsat udyrket i 2009. To procent overgik til naturareal, 12 % til græsareal, 10 % blev dyrket med korn eller andre afgrøder, mens de resterende 27 % enten har ukendt anvendelse eller ikke kunne genfindes.
- Ca. 70 % af det areal, der i 2008 var anmeldt som naturareal, var fortsat angivet som naturareal i 2009. Fem procent blev i 2009 angivet som græsareal, mens øvrige afgrøder omfattede under 0,5 %.
- Ca. 35 % af de arealer, der i 2008 var angivet som udtaget brak, blev i 2009 angivet som enten braklagt med tilskud, udyrket eller vildtagre, mens 20 % blev angivet som græsareal og 16 % som øvrige afgrøder.
- Hovedparten (82 %) af de arealer, der i 2009 var anmeldt som brak med tilskud, var fortsat anmeldt som sådanne. 4 % blev anmeldt som græs mens øvrige afgrøder udgjorde under 0,5 %.
- Ca. 54 % af de arealer, der var anmeldt som vildtagre var fortsat anmeldt som sådanne. Omkring 22 procent var i 2009 anmeldt som udyrket, 6 % som græs mens øvrige afgrøder udgjorde 16 %.
- Arealet med permanent græs er næsten ligeså stabilt som arealet med brak med tilskud, 78 % var i 2009 fortsat anmeldt som sådan. Græs, natur og øvrige udgjorde hver især en procent.

I Tabel 3 og Figur 4 er vist den forudgående anvendelse af de arealer, der i 2009 var anmeldt som naturarealer, udyrkede arealer eller med ugyldig afgrødekode.

Det er en forholdsvis lille andel (67 %) af naturarealerne i 2009, hvor marken kan identificeres i 2008. Dette tyder på, at mange af disse arealer er blevet udskilt fra større marker og derved har fået nyt marknummer. Det er derved ikke muligt at afgøre hvilken anvendelse, de havde året før. Ca. halvdelen af arealet var også natur året før. Ud af den andel, der har ændret anvendelse er det kun muligt at genfinde en tredjedel, som tidligere hovedsageligt har været permanent græs.

Det er for hovedpartens vedkommende (83 %) muligt at kortlægge den forudgående anvendelse af de marker, der i 2009 var angivet som udyrket. Ca. 75 % af disse var enten braklagte (59 %) eller udyrkede (16 %), mens 17 % ikke kunne genfindes, og resten har primært været korn eller græs i omdrift.

Forholdsvis mange marker var ved ansøgningsperiodens start i 2009 angivet med en ugyldig afgrødekode. En sammenligning med markerne i 2008 viser, at en stor del af disse (80 %) var angivet som græs i omdrift eller permanent græs i 2008. Kun en meget lille del, ca. 5 %, var udtaget under brakordningen (Figur 4; Tabel 3).

Figur 4. Naturarealer, udyrket mark og ugyldige afgrødekoder 2009, anvendelse i foregående år 2008

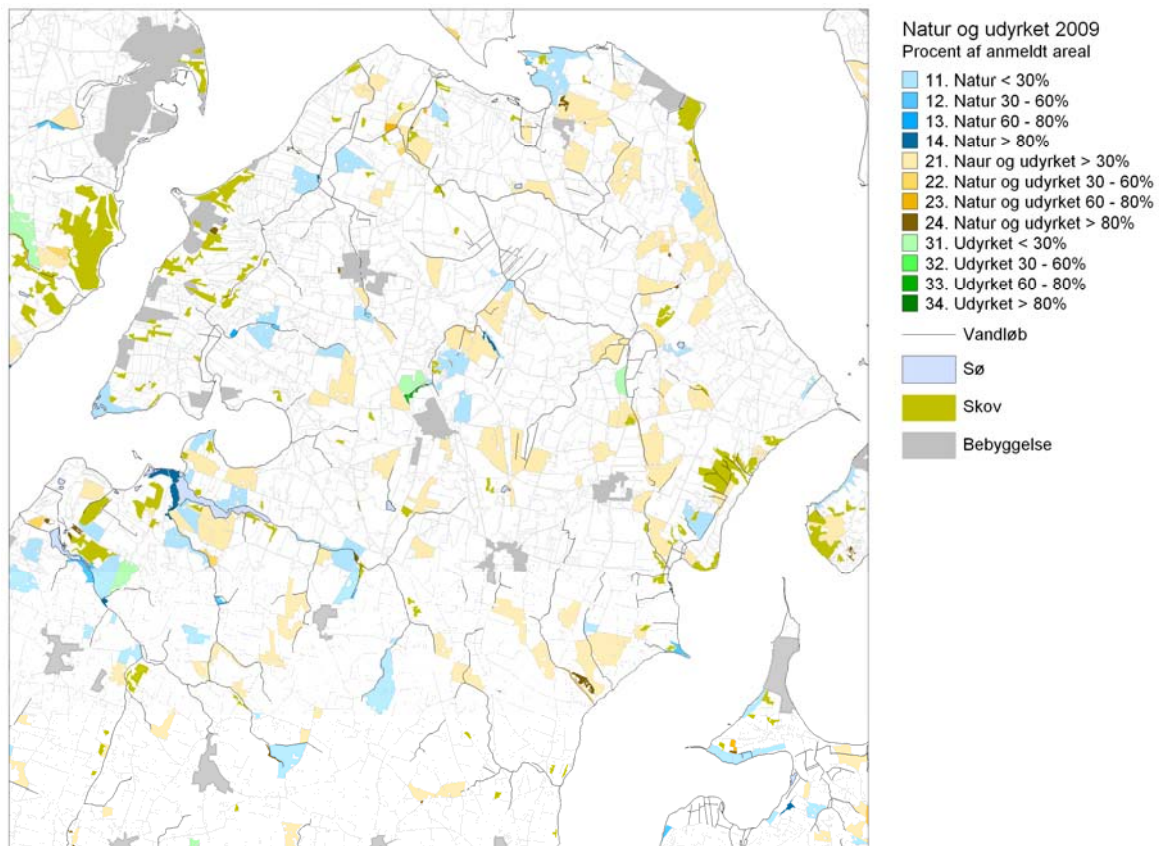
Tabel 3. Naturarealer, udyrket mark og ugyldige afgrødekoder 2009, samt disses anvendelse i 2008

Anvendelse 2008	Anvendelse 2009					
	Natur	Udyrket ha	Ugyldig afgrøde	Natur procent	Udyrket procent	Ugyldig afgrøde procent
Udyrkede arealer	113	6055	0	1 %	16 %	0 %
Natur og lignende	7.587	18	2	49 %	0 %	0 %
Brak udtagne marker	147	21.756	151	1 %	59 %	4 %
Brak med tilskud		6	11	0 %	0 %	0 %
Vildtagre	6	41	0	0 %	0 %	0 %
Græs permanent	1.878	295	1.837	12 %	1 %	53 %
Græs i omdrift	151	597	929	1 %	2 %	27 %
Frøgræs	1	22	6	0 %	0 %	0 %
Silomajs	0	75	0	0 %	0 %	0 %
Korn	71	1.487	68	0 %	4 %	2 %
Andet	437	381	28	3 %	1 %	1 %
Ikke genfundet	5.158	6.265	28	33 %	17 %	1 %
2009 i alt	15.550	36.999	3.465	100 %	100 %	100 %
Genfundne i alt	10.392	30.734	3.032	67 %	83 %	88 %

5. Betydning for udvalgte områdetyper

Baseret på en GIS analyse, hvor markblokkortet er tilføjet oplysninger om jordbundstype, Natura 2000 områder og lavbundsarealer er det opgjort hvorledes ændringerne i arealanvendelsen relaterer sig til de nævnte områdetyper. Opgørelse af ændringen i arealanvendelsen opdelt på områdetyper, kan ses i Tabelbilag

Tabel 4 i bilag. Opgørelsen omhandler kun marker, der kan stedfæstes til en markblok, hvorfor det samlede areal i opgørelsen er lidt mindre end anmeldt, specielt i 2009. I kortbilaget er vist den geografiske fordeling af de forskellige arealtyper og ændringen fra 2007 til 2009. Et udsnit fra Salling er vist i Figur 5.

Figur 5. Natur og udyrket areal 2009 i procent af anmeldt areal i markblok. Udsnit Salling.

Der er en tendens til at anmeldte naturarealer er placeret i områder med meget natur og/eller på lavbundsjorder. De udyrkede arealer optræder ofte som mindre dele af markblokke i det dyrkede land.

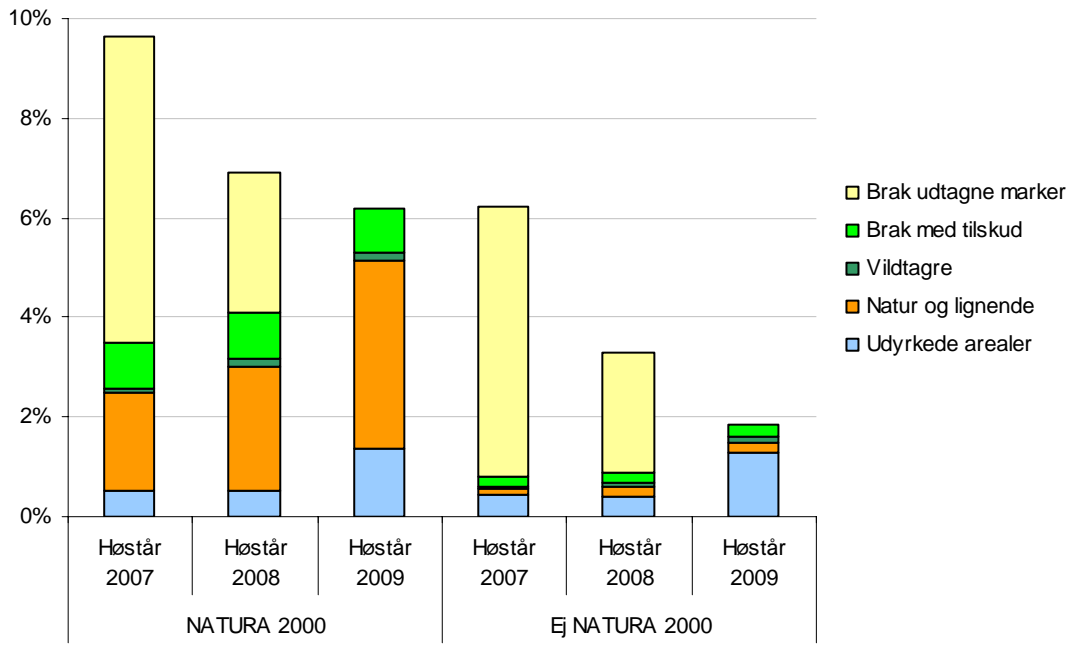
5.1. Natura 2000 områder

I Natura 2000 områderne er dobbelt så stor en andel af brakarealerne som på landsplan overgået til natur eller udyrket areal (Figur 6; Tabel 11 i bilag).

I 2007 udgjorde brak, natur og udyrket mark 14.700 ha. svarende til 9,7 % af det anmeldte areal i Natura 2000 områderne (Figur 6). Ca. 63 % heraf svarende til ca. 9.300 ha var braklagt under udtagningsordningen. I 2008 reduceredes det samlede areal med brak, natur og udyrket

mark i områderne til 10.500 ha. Reduktionen af det braklagte areal blev delvist kompenseret af en mindre stigning i natur og lignende arealer.

I 2009 steg natur og udyrkede arealer yderligere, således at disse udgjorde 9.400 ha, svarende til 6,2 % af arealet i områderne. Alt i alt blev disse arealer indenfor Natura 2000 områderne i 2009 reduceret til 65 % af omfanget i 2007. Ca. 9.300 ha brak blev erstattet af 2.700 ha natur og 1.200 ha udyrket mark.

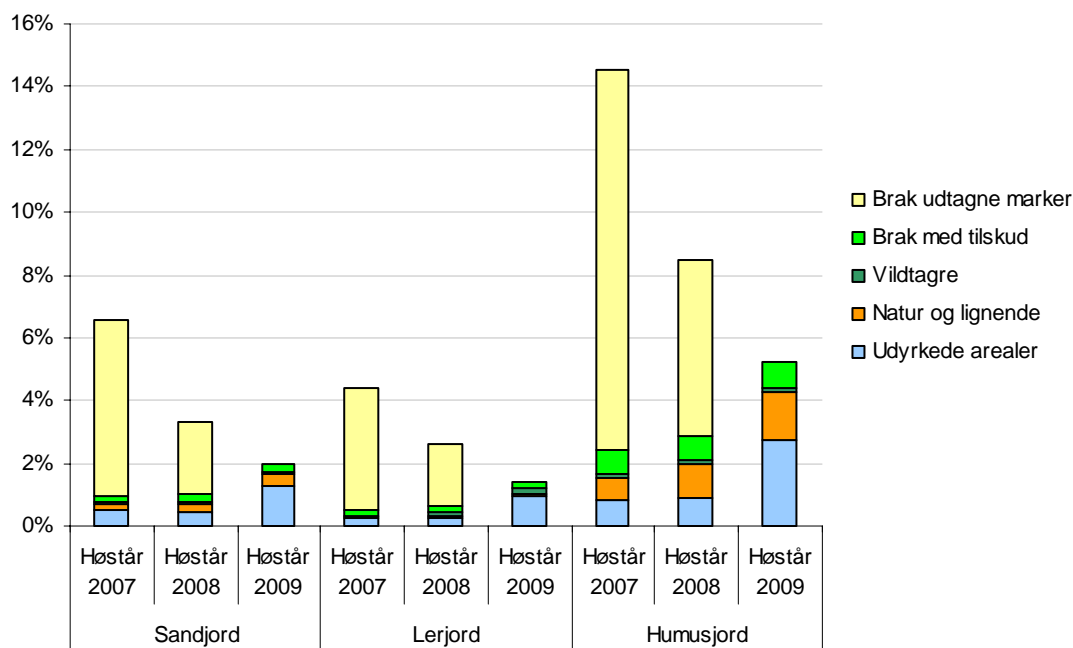

Figur 6. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal. Natura 2000 områder 2007-2009

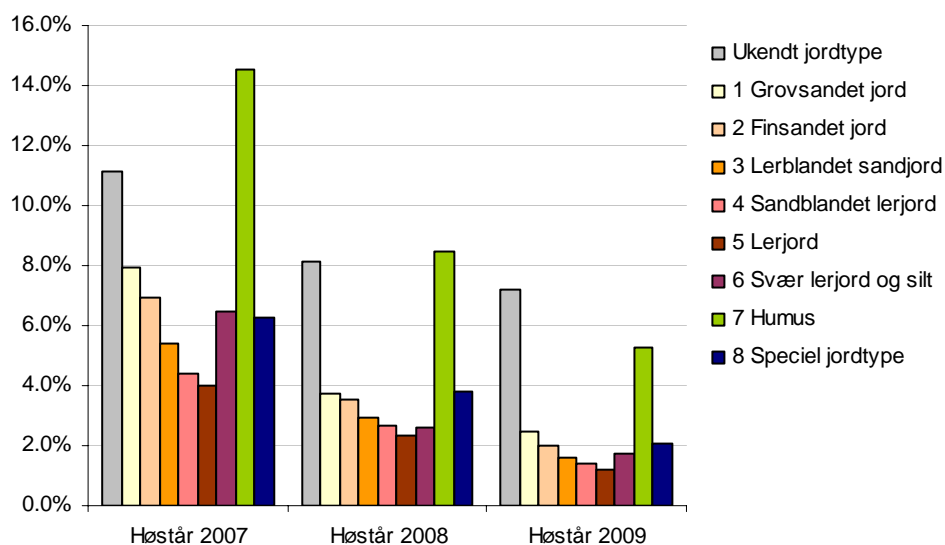
5.2. Jordbund

For alle jordbundstyper gælder at brak, natur og udyrket mark samlet set er blevet reduceret til ca. en tredjedel i perioden 2007-2009. På lerjordene blev brakarealerne erstattet af især udyrkede arealer, der steg med godt 2.000 ha til 8.400 ha, hvorimod naturarealet kun øgedes med 400 ha. På sandjordene øgedes de udyrkede arealer med 12.000 ha, mens naturarealerne blev øget med 2.900 ha svarende til ca. en fordobling.

På humusjordene steg de udyrkede arealer med 3.000 ha, mens naturarealerne blev øget med 1.100 ha. Det er således stadig på humusjordene at brak, natur og udyrket mark samlet set udgør den største andel af jordene (5.4 %), mens den mindste andel (1.4 %) findes på lerjord (jordtype 5), som det fremgår af Figur 7 og Figur 8.

Figur 7. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal 2007-2009 fordelt på jordtype.

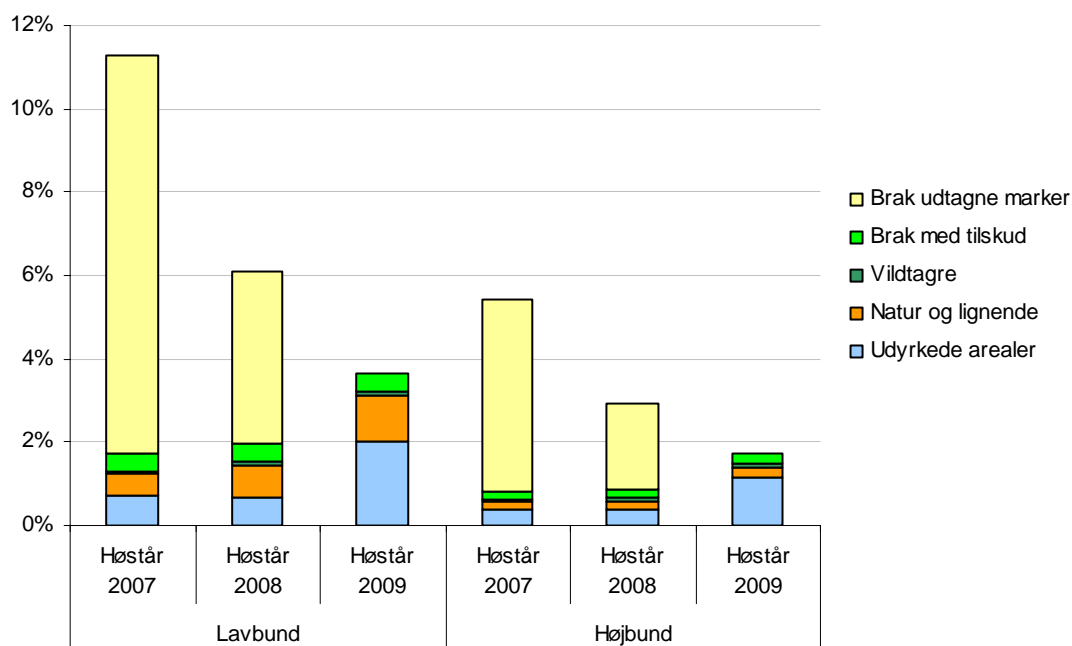

Figur 8. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal i procent af det samlede areal fordelt på jordtype 2007-2009.

5.3. Lavbunds- og højbundsjord

På lavbundsjord er det samlede areal med brak, natur og udyrket mark reduceret til en tredjedel i perioden. I 2009 udgjorde disse 16.900 ha mod 52.000 ha i 2007. På højbundsjordene er arealerne, reduceret tilsvarende fra 122.600 ha til 39.000 ha.. På begge arealtyper er det arealet med udyrket mark, der er øget mest både faktisk og relativt. For naturarealerne gælder at den relativt største stigning er sket på lavbundsjordene, hvor arealet er blevet fordoblet.

Både de udyrkede arealer og naturarealerne udgør en større andel af lavbundsjordene end af højbundsjordene (Tabel 13, Tabel 14 og Figur 9).

Figur 9. Braklagt, natur og udyrket landbrugsareal. Lavbunds- og højbundsjord 2007-2009.

6. Metode og datagrundlag

Analysen består af 2 dele:

- Registerbaseret analyse af de marker, der kan identificeres i begge høstår.
- Geografisk analyse og opgørelse af braklagte og udyrkede arealer i forskellige områdetyper i 2007, 2008 og 2009. Analyserne omfatter arealer i Natura 2000 områder, lavbunds- og højbundsjord, samt forskellige jordtyper.

6.1. Registerbaseret analyse

Den registerbaserede analyse beskriver hvad der er sket med de enkelte marker fra 2008 til 2009.

Analyserne er baseret på opdaterede udtræk af anmeldte arealer i 2008 og 2009.

Markerne betragtes som identiske, når sagsnummer, marknummer og markblokknummer er det samme i to på hinanden følgende år.

6.2. Geografisk analyse

Den geografiske analyse viser, hvor ændringerne finder sted og i hvilket omfang der er forskel på udviklingen afhængig af f.eks. jordtype. Analysen viser endvidere om specielle områder, som f.eks. Natura 2000 områderne udvikler sig anderledes end resten af landet.

De geografisk relaterede analyser er baseret på en GIS analyse, hvor markblokkortet er tilføjet oplysning om jordbund, Natura 2000, lavbund og 10km kvadratnet.

Herefter er disse oplysninger tilknyttet den enkelte mark. Den enkelte mark er ikke stedfæstet nærmere end til en markblok. Visse områdetyper har en mindre udstrækning end en markblok eller deler denne, hvorfor der er en vis usikkerhed i beregningen. I analysen er den enkelte marks areal fordelt relativt i forhold til hvor stor en del af markblokken, der er indenfor den pågældende områdetype.

6.3. Datagrundlag

Analyserne er baseret på følgende data:

Fødevareministeriet:

- Udtræk af oplysninger fra ansøgning om enkeltbetaling i 2007, 2008 og 2009. Udtrækket af oplysninger for 2009 er foretaget den. 14. maj 2009. Dvs. at dette udtræk er foretaget før ansøgningerne om enkeltbetaling har gennemgået kontrollen.
- Digitalt markblokkort pr. 6. maj 2008 og pr. 3. juni 2009

Aarhus Universitet (www.djfgeodata.dk)

- Digitalt kort over jordtyper
- Digitalt kort over lavbundsområder

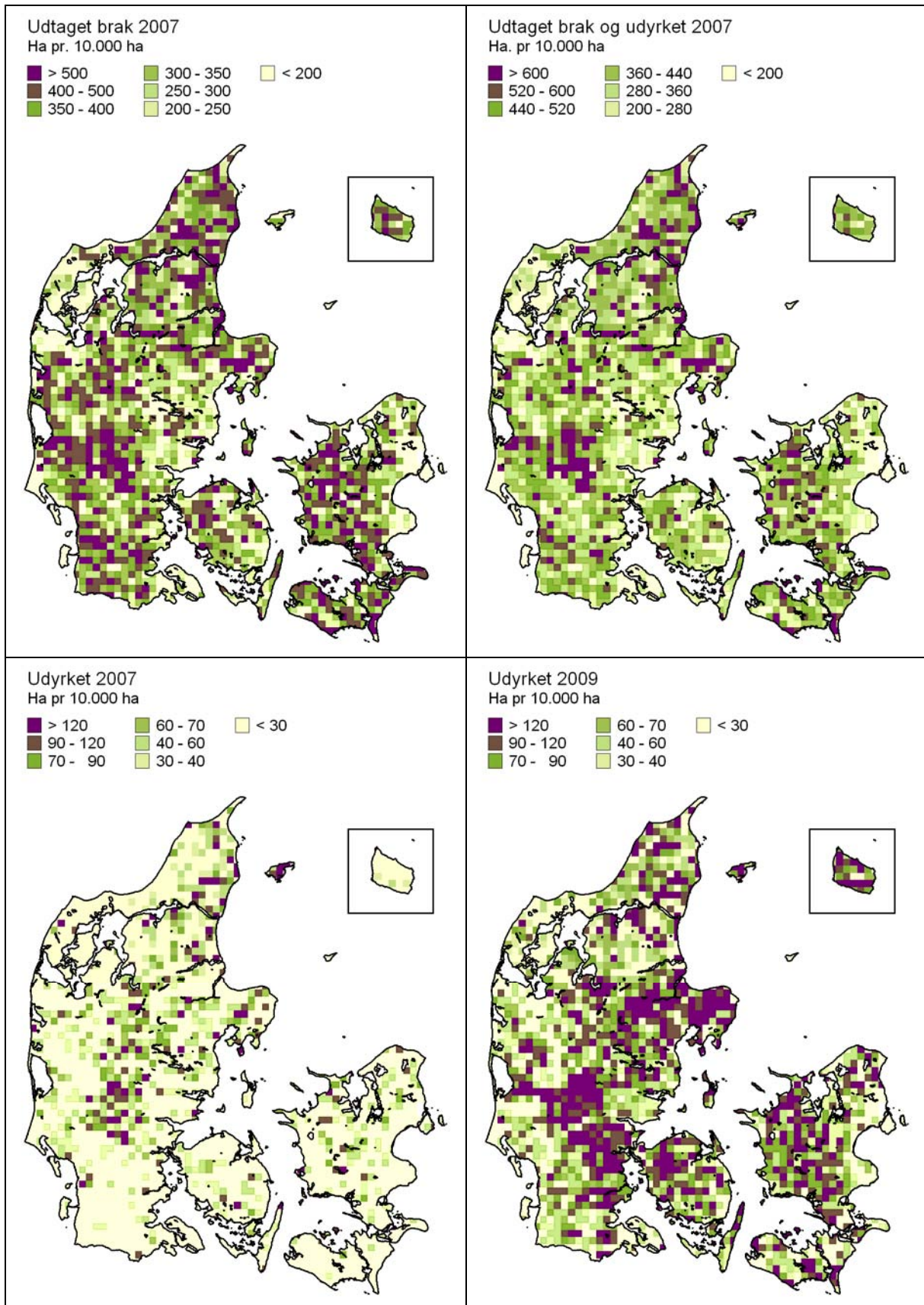
Miljøministeriet

- Digitalt kort over Natura 2000 områder

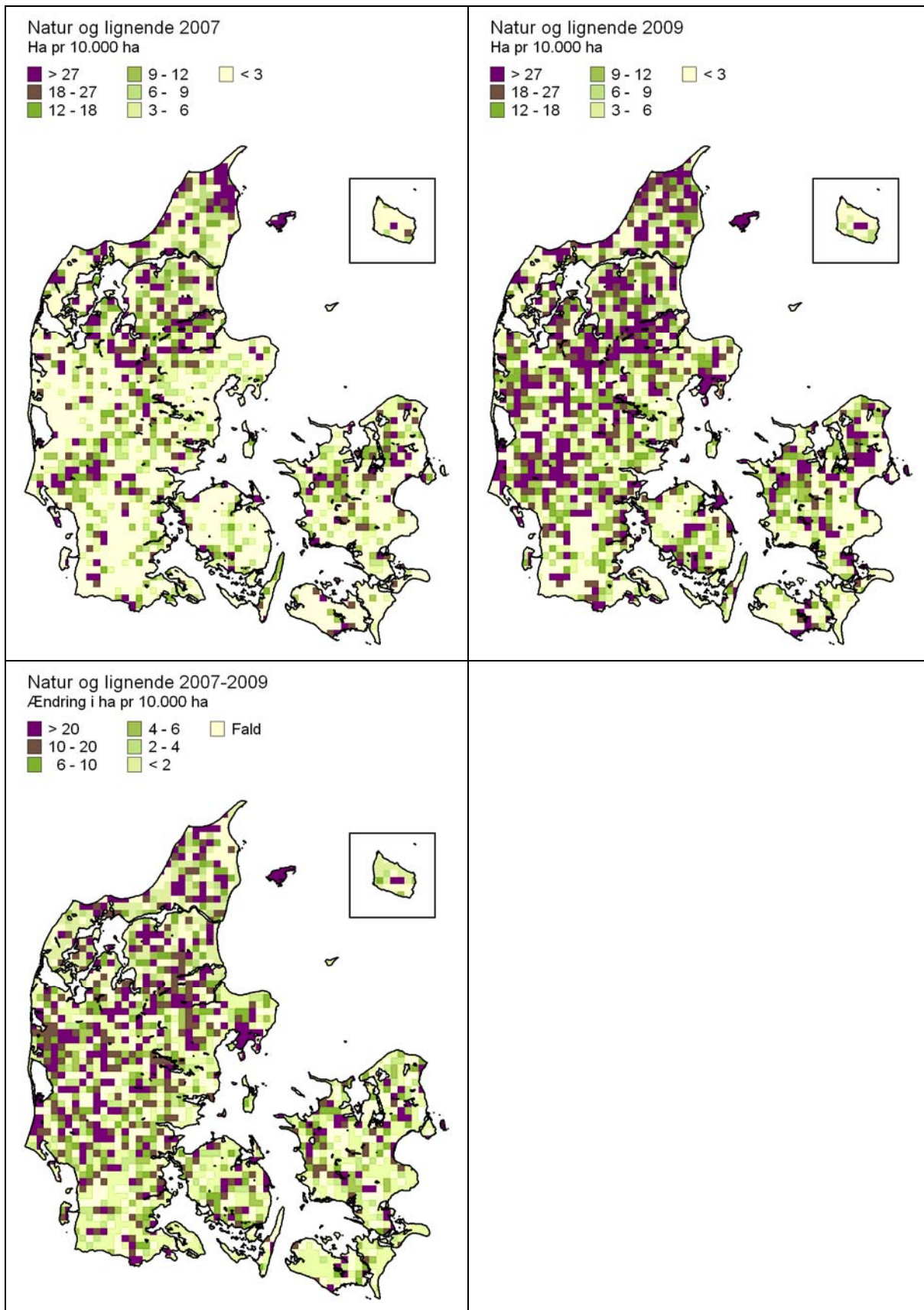
Kort og Matrikelstyrelsen

- Kvadratnet

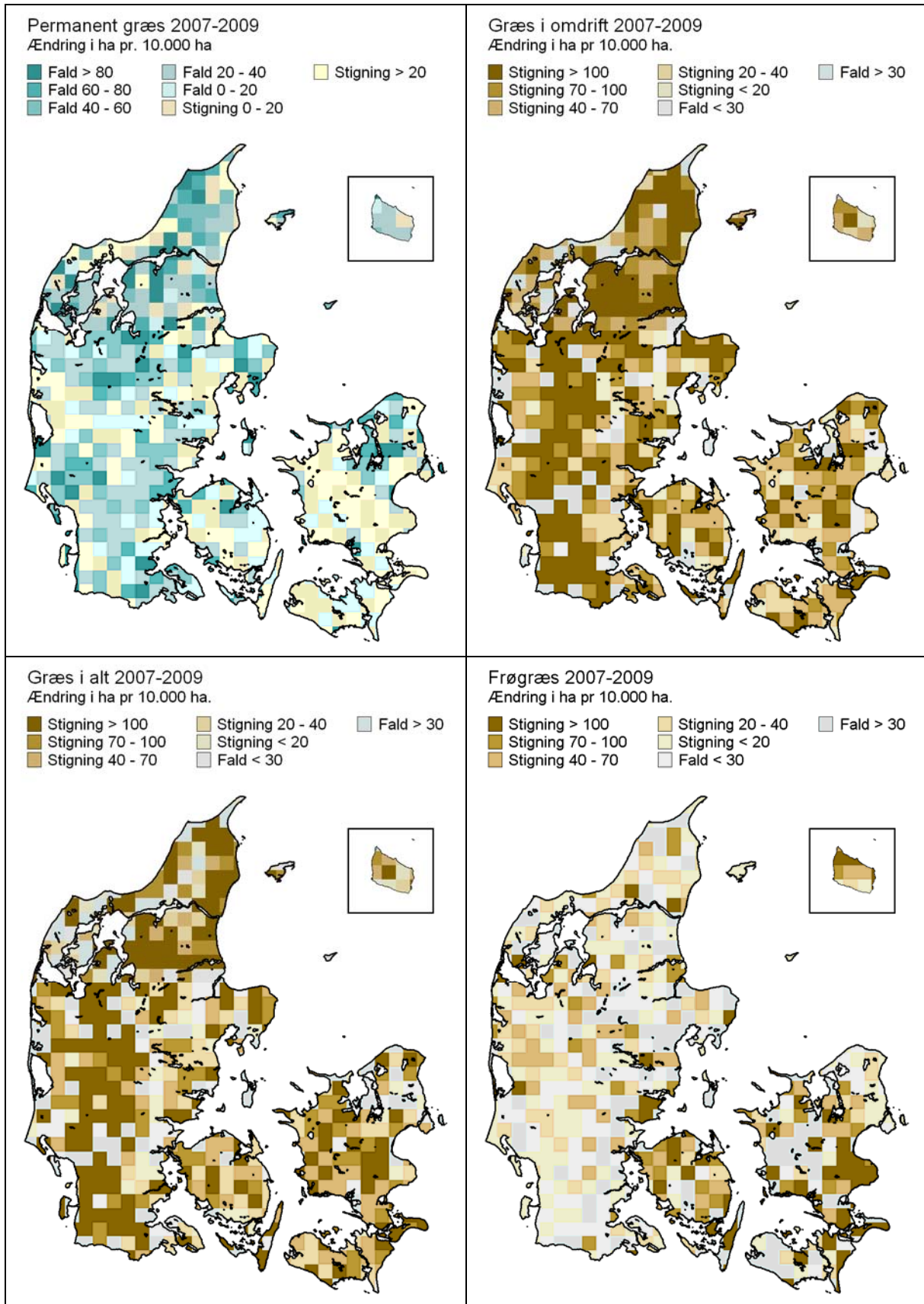
7. Kortbilag

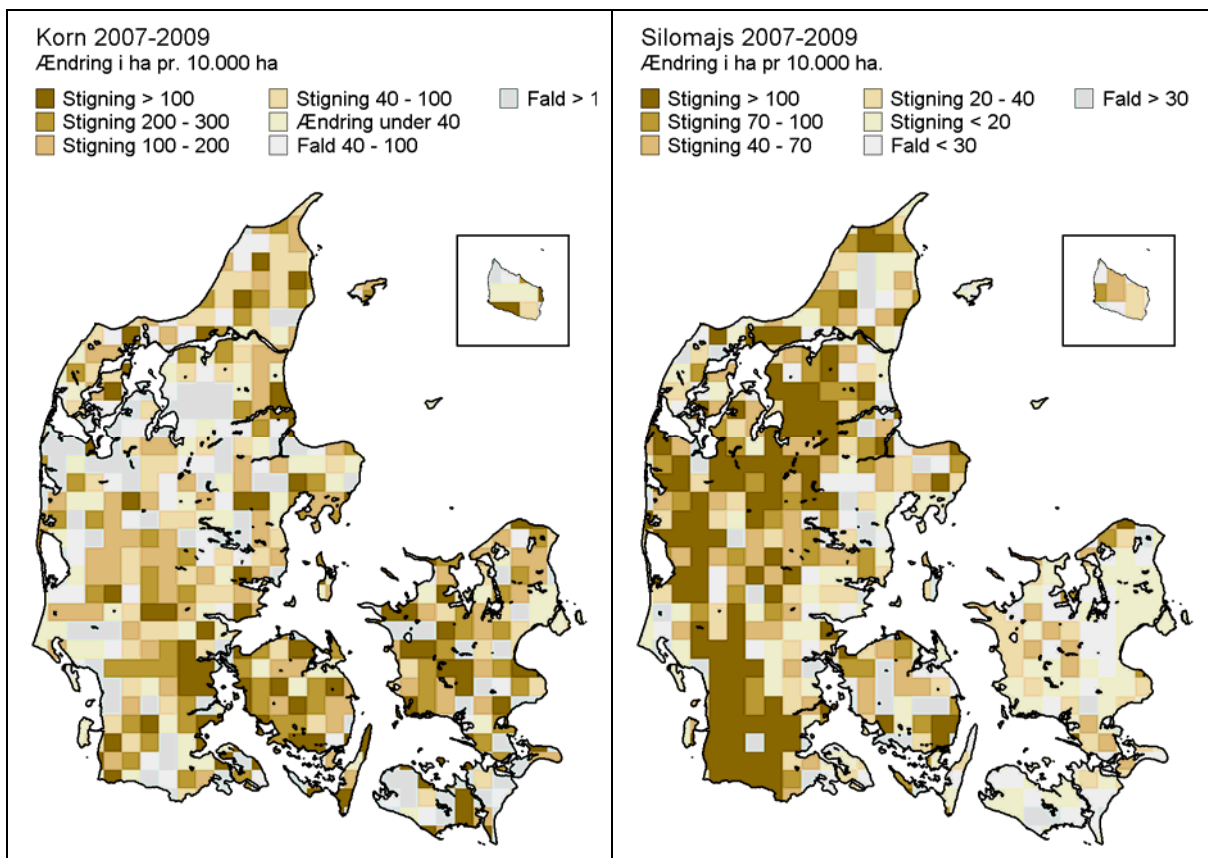
Figur 10. Udyrkede landbrugsarealer 2007-2009

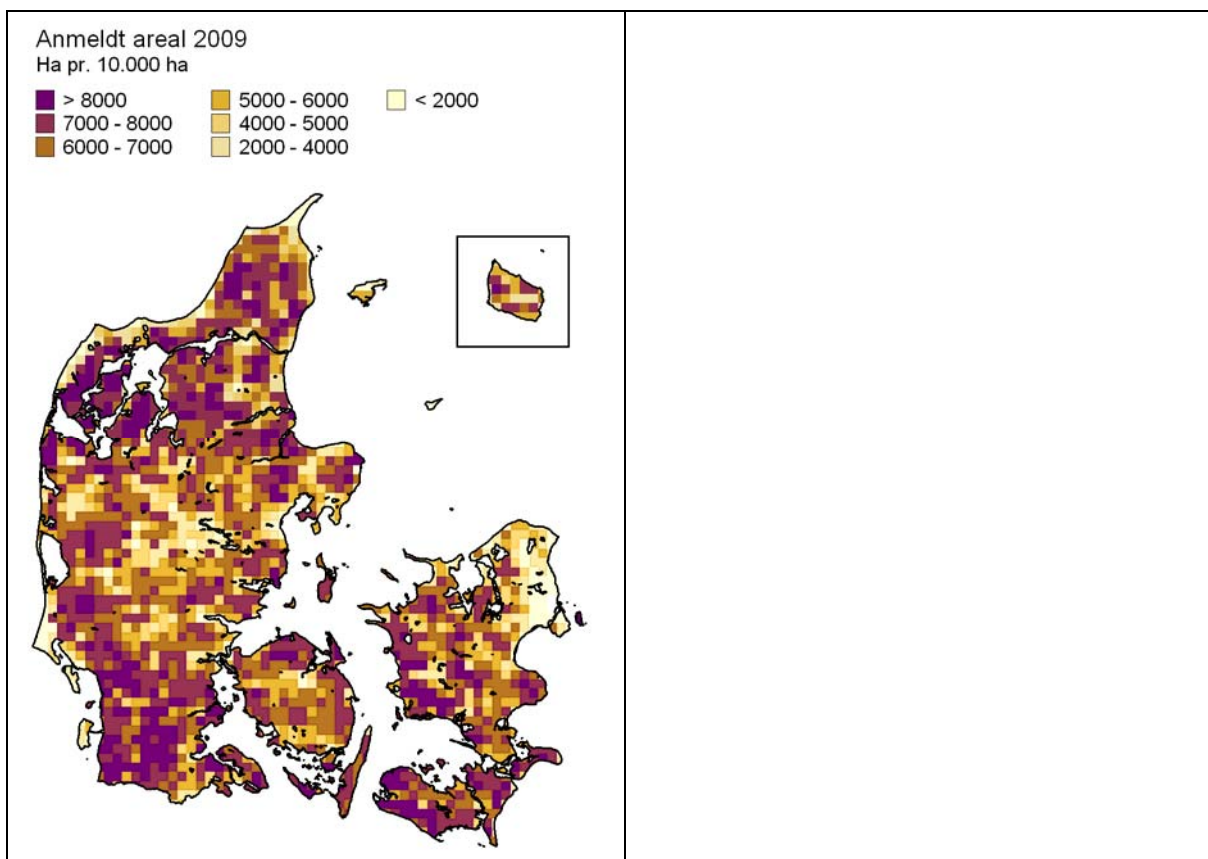
Figur 11. Natur og naturlignende arealer

Figur 12. Græs 2007-2009

Figur 13. Korn og silomajs 2007-2009

Figur 14. Anmeldt areal i alt 2009

8. Tabelbilag

Tabel 4. Braklagt, natur- og udyrket areal, opdelt på afgrøder 2007, 2008 og 2009

Afgrøde	Areal i ha			Ændring			Ratio 2009/2007
	2007	2008	2009	2007 - 2008	2008 - 2009	Hele perioden	
Udyrkede arealer i alt	12.868	12.349	35.346	-519	22.997	22.478	2,75
Naturarealer	316	210	341	-106	130	25	1,08
Naturlignende arealer	8.244	10.580	15.221	2.336	4.642	6,977	1,85
Natur og lignende i alt	8.560	10.790	15.562	2.230	4.772	7.002	1,82
Brak – olieræddike	70	6		-64	-6	-70	0,00
Brak i randzoner	1.830	1.377		-454	-1.377	-1,830	0,00
Brakmarker	141.466	60.907		-80.559	-60.907	-141,466	0,00
Spildfrø	4.741	1.940		-2.800	-1.940	-4,741	0,00
Vildtblanding	578	394		-184	-394	-578	0,00
Brak udtagne marker i alt	148.686	64.624		-84.062	-64.624	-148.686	0,00
20-årig udtagning	4.921	4.670	5.047	-251	377	126	1,03
20-årig udtagning med skov	430	277	660	-153	383	230	1,53
Braklagte randzoner	88	259	551	171	292	462	6,23
Ekstensive. randzoner		2		2	-2	0	
Miljøgræs brugt som udtagning	843	561	532	-282	-28	-310	0,63
MVJ-udtagne arealer. der ikke er landbrugsarealer	583	349	413	-235	64	-171	0,71
Vådømråder brugt som udtagning	158	140	153	-18	13	-5	0,97
Brak med tilskud i alt	7.023	6.257	7.356	-767	1.099	332	1,05
Vildtagre i alt	1.215	2.627	2.939	1.412	312	1.724	2,42
Brak. natur og udyrket i alt	178.352	96.646	61.202	-81.706	-35.443	-117.150	0,34
		1000 ha					
Dyrkede arealer	2.574	2.644	2.668	69.986	24.023	94.009	1,04
Anmeldte arealer i alt	2.753	2.741	2.730	-11.721	-11.420	-23.141	0,99
Brak. natur og udyrket procent af anmeldte arealer	6,5 %	3,5 %	2,2 %				

Tabel 5. Identifikation af marker i 2008 og 2009

Anvendelse 2008	Anvendelse 2009												
	Udyrkede arealer	Natur og lignende	Brak med tilskud	Vildtagre	Græs permanent	Græs i omdrift	Frøgræs	Silomajs	Korn	Andet	Ukendt	Ikke genfundet	2008 i alt
	100 ha												
Udyrkede arealer	61	1	1	0	5	10	0	1	9	3	0	33	123
Natur og lignende	0	76	0	0	5	0	0	0	0	0	0	26	108
Brak udtagne marker	218	1	4	6	25	102	0	4	83	15	2	186	646
Brak med tilskud	0	0	51	0	2	0	0	0	0	0	0	9	63
Vildtagre	0	0	0	14	0	1	0	0	3	1	0	6	26
Græs permanent	3	19	2	0	1.68 3	27	0	1	18	11	19	369	2.152
Græs i omdrift	6	2	0	1	86	1.86 9	1	138	297	171	9	476	3.056
Frøgræs	0	0	0	0	0	2	228	5	259	73	0	119	686
Silomajs	1	0	0	0	0	36	0	897	266	99	0	285	1.584
Korn	15	1	0	2	15	343	425	248	8.923	2.08 6	3	2.98 8	15.04 8
Andet	4	4	6	1	5	323	29	43	2.023	664	1	815	3.918
2008 i alt	307	104	65	25	1.82 7	2.71 3	683	1.33 7	11.88 2	3.12 2	34	5.31 1	27.41 0
Nye 2009	63	52	9	7	347	457	115	343	2.611	781	10		4.795

Anvendelse 2008	Anvendelse 2009												
	Udyrkede arealer	Natur og lignende	Brak med tilskud	Vildtagre	Græs permanent	Græs i omdrift	Frøgræs	Silomajs	Korn	Andet	Ukendt	Ikke genfundet	Genfundne i alt
	Procent												
Udyrkede arealer	49 %	0.9 %	1 %	0 %	4 %	8 %	0 %	1 %	7 %	2 %	0 %	27 %	73 %
Natur og lignende	0 %	70 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	24 %	76 %
Brak udtagne marker	34 %	0 %	1 %	1 %	4 %	16 %	0 %	1 %	13 %	2 %	0 %	29 %	71 %
Brak med tilskud	0 %	0 %	82 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	14 %	86 %
Vildtagre	2 %	0 %	0 %	54 %	0 %	6 %	0 %	0 %	13 %	3 %	0 %	21 %	79 %
Græs permanent	0 %	1 %	0 %	0 %	78 %	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	17 %	83 %
Græs i omdrift	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	61 %	0 %	5 %	10 %	6 %	0 %	16 %	84 %
Frøgræs	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	33 %	1 %	38 %	11 %	0 %	17 %	83 %
Silomajs	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	57 %	17 %	6 %	0 %	18 %	82 %

Korn	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	3 %	2 %	59 %	14 %	0 %	20 %	80 %
Andet	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	8 %	1 %	1 %	52 %	17 %	0 %	21 %	79 %
2008 i alt	1 %	0 %	0 %	0 %	7 %	10 %	2 %	5 %	43 %	11 %	0 %	19 %	81 %
Nye 2009	1 %	1 %	0 %	0 %	7 %	10 %	2 %	7 %	54 %	16 %	0 %	0 %	

Tabel 6. Landbrugets arealanvendelse opdelt efter områdetype, høstår og afgrødetype. 2007-2009. (Arealer der kan relateres til blokkort)

	Natura2000		Lavbund		Jordtype				
	Ja	Nej	Ja	Nej	Sandjord	Lerjord	Humusjord	Andet	
					1.000 ha				
2007	Udyrkede arealer	1	12	3	9	8	2	1	1
	Natur og lignende	3	3	2	3	3	0	1	1
	Brak udtagne marker	9	139	44	104	89	35	20	4
	Brak med tilskud	1	5	2	5	4	1	1	0
	Vildtagre	0	1	0	1	0	1	0	0
	Græs permanent	66	149	102	114	120	37	41	18
	Græs i omdrift	16	263	62	217	205	45	24	5
	Frøgræs	2	72	6	69	29	43	2	1
	Silomajs	3	141	15	129	119	19	5	1
	Korn	38	1.406	180	1.264	800	568	54	21
	Andet	12	380	43	348	221	148	14	8
	Ukendt	0	0	0	0	0	0	0	0
2007 Total	152	2.571	460	2.263	1.598	898	165	61	
2008	Udyrkede arealer	1	11	3	8	7	2	1	0
	Natur og lignende	4	4	3	5	4	1	2	2
	Brak udtagne marker	4	61	19	46	37	18	9	2
	Brak med tilskud	1	5	2	5	4	1	1	0
	Vildtagre	0	2	0	2	1	1	0	0
	Græs permanent	66	144	100	110	117	36	40	17
	Græs i omdrift	17	284	70	232	218	48	28	6
	Frøgræs	2	66	5	63	28	38	2	1
	Silomajs	3	154	18	139	130	19	6	2
	Korn	40	1.454	192	1.302	823	589	59	22
	Andet	11	360	42	329	214	136	14	8
	Ukendt	0	2	0	1	1	0	0	0
2008 Total	151	2.547	455	2.243	1.585	890	163	60	
2009	Udyrkede arealer	2	32	9	25	20	8	4	1
	Natur og lignende	6	6	5	6	6	1	2	2
	Brak udtagne marker								
	Brak med tilskud	1	6	2	5	4	2	1	0
	Vildtagre	0	3	1	2	1	1	0	0
	Græs permanent	65	143	98	111	117	37	39	16
	Græs i omdrift	15	299	72	242	228	51	30	6
	Frøgræs	3	77	6	73	31	47	2	1
	Silomajs	4	166	20	150	141	20	7	2
	Korn	40	1.436	191	1.285	816	580	59	21
	Andet	11	362	43	331	210	141	14	7
	Ukendt	2	2	2	2	2	1	1	0
2009 Total	150	2.531	450	2.232	1.576	888	160	56	

Tabel 7. Ændring i landbrugets arealanvendelse opdelt efter områdetype og afgrødetype. 2007-2009.
(Arealer der kan relateres til blokkort)

		Natura2000		Lavbund		Jordtype			
		Ja	Nej	Ja	Nej	Sandjord	Lerjord	Humusjord	Andet
		1000 ha							
Ændring 2007-2009	Udyrkede arealer	1	21	6	16	12	6	3	1
	Natur og lignende	3	3	3	3	3	0	1	1
	Brak udtagne marker	-9	-139	-44	-104	-89	-35	-20	-4
	Brak med tilskud	0	0	0	0	0	0	0	0
	Vildtagre	0	2	0	1	1	1	0	0
	Græs permanent	-1	-6	-4	-3	-3	0	-2	-2
	Græs i omdrift	-1	36	10	25	23	6	6	0
	Frøgræs	1	4	0	5	1	4	0	0
	Silomajs	1	25	5	21	23	1	2	0
	Korn	2	30	11	21	16	12	5	-1
	Andet	-1	-17	0	-17	-11	-6	0	0
	Ukendt	2	2	2	2	2	1	1	0
	Ændring i alt	-2	-39	-10	-31	-22	-10	-4	-5
Ændring procent af 2007	Procent af 2009								
	Udyrkede arealer	147 %	179 %	175 %	177 %	142 %	313 %	228 %	86 %
	Natur og lignende	92 %	87 %	102 %	80 %	104 %	80 %	94 %	59 %
	Brak udtagne marker	-100 %	-100 %	-100 %	-100 %	-100 %	-100 %	-100 %	-100 %
	Brak med tilskud	-5 %	8 %	1 %	8 %	6 %	13 %	6 %	-42 %
	Vildtagre	106 %	144 %	240 %	123 %	139 %	141 %	109 %	217 %
	Græs permanent	-2 %	-4 %	-4 %	-3 %	-2 %	0 %	-5 %	-12 %
	Græs i omdrift	-5 %	14 %	17 %	12 %	11 %	13 %	25 %	9 %
	Frøgræs	33 %	6 %	6 %	7 %	5 %	9 %	-6 %	4 %
	Silomajs	22 %	18 %	30 %	16 %	19 %	6 %	34 %	19 %
	Korn	7 %	2 %	6 %	2 %	2 %	2 %	10 %	-2 %
	Andet	-5 %	-5 %	-1 %	-5 %	-5 %	-4 %	-1 %	-6 %
	Ukendt								
Ændring i alt	-1 %	-2 %	-2 %	-1 %	-1 %	-1 %	-3 %	-8 %	

Tabel 8. Braklagt, natur og udyrket areal. Lerjord 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	2.036	2.059	8.408	6.372	4,13
Natur og lignende	469	595	844	374	1,80
Vildtagre	588	1.321	1.420	832	2,41
Brak med tilskud	1.431	1.470	1.618	187	1,13
Brak udtagne marker	34.739	17.758		-34.739	2,72
Braklagt, natur og udyrket på lerjord i alt	39.263	23.203	12.289	-26.974	0,31
Lerjord i alt	898.447	890.241	888.424		
Andel af lerjorder	4,4%	2,6%	1,4%		

Tabel 9. Braklagt, natur og udyrket areal. Sandjord 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	8.458	7.460	20.478	12.020	2,42
Natur og lignende	2.812	3.934	5.741	2.929	2,04
Vildtagre	459	799	1.098	639	2,39
Brak med tilskud	3.905	3.744	4.125	219	1,06
Brak udtagne marker	89.274	36.514		-89.274	2,01
Braklagt, natur og udyrket areal på sandjord i alt	104.908	52.451	31.442	-73.467	0,30
Sandjord i alt	1.598.356	1.584.814	1.576.458		
Andel af sandjorder	6,6%	3,3%	2,0%		

Tabel 10. Braklagt, natur og udyrket areal. Humusjord 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	1.352	1.452	4.438	3.086	3,28
Natur og lignende	1.217	1.754	2.365	1.148	1,94
Vildtagre	108	188	224	117	2,09
Brak med tilskud	1.323	1.309	1.397	74	1,06
Brak udtagne marker	19.884	9.045		-19.884	2,11
Braklagt, natur og udyrket areal på humusjord i alt	23.883	13.748	8.424	-15.459	0,35
Humusjord i alt	164.613	162.634	160.456		
Andel af humusjorder	14,5%	8,5%	5,2%		

Tabel 11. Braklagt, natur og udyrket areal. Natura 2000 områder 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	817	772	2.019	1.202	2,47
Natur og lignende	2.962	3.803	5.680	2.717	1,92
Vildtagre	124	247	256	132	2,06
Brak med tilskud	1.415	1.386	1.341	-74	0,95
Brak udtagne marker	9.294	4.259		-9.294	1,75
Braklagt, natur og udyrket i Natura 2000 områder i alt	14.613	10.468	9.296	-5.317	0,64
Natura 2000 i alt	151.768	151.180	150.005		
Andel af areal i Natura 2000 områder	9.6%	6.9%	6.2%		

Tabel 12. Braklagt, natur og udyrket areal. Udenfor Natura 2000 områder 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	11.667	10.685	32.494	20,828	2,79
Natur og lignende	2.952	4.192	5.520	2,568	1,87
Vildtagre	1.069	2.160	2.607	1,538	2,44
Brak med tilskud	5.461	5.332	5.923	462	1,08
Brak udtagne marker	138.773	61.156		-138,773	2,20
Braklagt, natur og udyrket udenfor Natura 2000 områder i alt	159.922	83.524	46.545	-113,377	0,29
Ej Natura 2000 i alt	2.570.876	2.546.851	2.531.499		
Andel af areal udenfor Natura 2000 områder	6,2 %	3,3 %	1,8 %		

Tabel 13. Braklagt, natur og udyrket areal. Lavbundsjord 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	3.369	3.127	9.270	5.901	2,75
Natur og lignende	2.455	3.395	4.969	2.514	2,02
Vildtagre	178	443	604	426	3,40
Brak med tilskud	2.020	2.068	2.035	15	1,01
Brak udtagne marker	43.907	19.050		-43.907	2,10
Braklagt, natur og udyrket på lavbundsjord i alt	51.929	28.083	16.877	-35.051	0,33
Lavbundsjord i alt	459.904	459.904	459.904		
Andel af lavbundsarealer	11,3 %	6,1 %	3,7 %		

Tabel 14. Braklagt, natur og udyrket areal. Højbundsjerne 2007-2009.

Type	Høstår 2007	Høstår 2008	Høstår 2009	Ændring 2007-2009	Ratio 2009/2007
Udyrkede arealer	9.115	8.330	25.243	16.129	2,77
Natur og lignende	3.460	4.601	6.231	2.771	1,80
Vildtagre	1.015	1.964	2.259	1.244	2,23
Brak med tilskud	4.857	4.649	5.230	373	1,08
Brak udtagne marker	104.160	46.366		-104.160	2,11
Braklagt, natur og udyrket på høj- bundsjerne i alt	122.606	65.909	38.963	-83.643	0,32
Højbundsjerne i alt	2.262.740	2.242.909	2.231.964		
Andel af højbundsjerne	5,4 %	2,9 %	1,7 %		

Læs om forskningen, uddannelserne og andre aktiviteter på Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet på www.agrsci.au.dk, hvorfra du også kan downloade fakultetets publikationer og abonnere på det ugentlige nyhedsbrev